

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τη διαχείριση αναλωμένων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων»

COM(2010) 618 τελικό

(2011/C 218/28)

Εισηγητής: ο κ. **Richard ADAMS**

Την 1η Φεβρουαρίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τη διαχείριση αναλωμένων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων
COM(2010) 618 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 29 Μαρτίου 2011.

Κατά την 471η σύνοδο ολομέλειας, της 4ης και 5ης Μαΐου 2011 (συνεδρίαση της 4ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 146 ψήφους υπέρ, 7 ψήφους κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Συμπεράσματα

1.2 Η παρούσα οδηγία, για την εκπόνηση της οποίας απαιτήθηκε διάστημα μεγαλύτερο των δέκα ετών, επικροτείται από την ΕΟΚΕ ως σαφές βήμα πρόόδου, διότι επιβάλλει ορισμένα ελάχιστα πρότυπα για την προγραμματισμένη διαχείριση του υφιστάμενου μεγάλου όγκου ραδιενεργών αποβλήτων σε ολόκληρη την ΕΕ.

1.3 Θεωρείται ενθαρρυντικό το γεγονός ότι δίδεται έμφαση στη διαφάνεια και στη συμμετοχή του κοινού, ενώ η υποχρέωση υπολογισμού των δαπανών και της χρηματοδότησης των προτάσεων εκτιμάται ότι θα προσφέρει ένα βασικό αναλυτικό εργαλείο. Για πρώτη φορά, θα καταστούν νομικά δεσμευτικοί και εκτελεστοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση ορισμένοι διεθνώς συμφωνηθέντες κανόνες ασφαλείας. Η ΕΕ θα πρέπει να συνεργασθεί με τις γειτονικές χώρες και να τις ενθαρρύνει, προκειμένου να υιοθετήσουν και αυτές παρόμοιους κανόνες ασφαλείας.

1.4 Ωστόσο, η εξελικτική πορεία διαμόρφωσης της εν λόγω οδηγίας δεν υπήρξε ομαλή. Τα όρια της επιστημονικής βεβαιότητας εξακολουθούν να αμφισβητούνται και είναι εμφανής η δυσκολία πρόβλεψης των μακροπρόθεσμων πολιτικών και εξελίξεων.

1.4.1 Παρά το γεγονός ότι υπάρχει ευρεία επιστημονική συναίνεση ως προς το ότι η εναπόθεση σε βαθείς γεωλογικούς σχηματισμούς είναι, σε γενικές γραμμές, εφικτή από τεχνική άποψη, ο βαθμός της επιστημονικής βεβαιότητας ή της καταλληλότητας σε διάφορους τομείς εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο συζητήσεων. Το ζήτημα αυτό είναι μάλλον απίθανο να επιλυθεί πλήρως ικανοποιώντας το σύνολο των ενδιαφερομένων φορέων, εξαιτίας κυρίως της ίδιας της φύσεως των ραδιενεργών αποβλήτων, της αλληλεπίδρασης τους με το άμεσο περιβάλλον τους και των υπό εξέταση γεωλογικών περιόδων. Ωστόσο, είναι σαφές πως οι σημερινές ρυθμίσεις «αποθήκευσης» δεν είναι βιώσιμες μεσοπρόθεσμα, γεγονός που καθιστά την ανάγκη για δράση ακόμη πιο επιτακτική.

1.4.2 Οι συζητήσεις σχετικά με τον προσδιορισμό του κατάλληλου βαθμού ασφάλειας και κινδύνου παραμένουν έντονες και χωρίς αποτέλεσμα. Τι ακριβώς απαιτείται για να διασφαλιστεί η ύψιστη προτεραιότητα για την ασφάλεια του ανθρώπου και του περιβάλλοντος; Στην πράξη, η διασφάλιση της ασφάλειας θα συνίσταται σε ένα συνδυασμό ποιοτικών και ποσοτικών επιχειρημάτων, στην προσπάθεια να ελαχιστοποιηθούν οι αβεβαιότητες κατά τη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο κρατών μελών.

1.4.3 Η επίδειξη εμπιστοσύνης στις προβλέψεις σχετικά με την πολιτική και τη θεσμική συνοχή και το πεδίο αρμοδιότητας κάθε συστήματος διαχείρισης θα πρέπει λογικά να μειώνεται ενόσω ο χρονικός ορίζοντας διευρύνεται. Ως εκ τούτου, η «παθητική» ασφάλεια καθίσταται πολύ σημαντική και οφείλει να είναι αποτελεσματική, ακόμη και όταν η εποπτεία και η γνώση σχετικά με την εναπόθεση αποβλήτων έχουν χαθεί με την πάροδο του χρόνου.

1.4.4 Η συνεχιζόμενη ανάπτυξη και η συμβολή της πυρηνικής ενέργειας που προέρχεται από πυρηνική σχάση ως τμήμα του ενεργειακού μείγματος των κρατών μελών εξαρτάται, ως έναν ορισμένο βαθμό, τόσο από την αποδοχή της κοινής γνώμης όσο και από την οικονομική βιωσιμότητα. Η συζήτηση για τη χρήση ή την ανάπτυξη της πυρηνικής ενέργειας αποσπά σε μεγάλο βαθμό την προσοχή από την άμεση και επείγουσα ανάγκη επίλυσης του προβλήματος συσσώρευσης των ραδιενεργών αποβλήτων, ιδιαίτερα καθώς τα τρέχοντα και εν εξελίξει προγράμματα παροπλισμού των πυρηνικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας θα συμβάλουν στον περιορισμό του προβλήματος. Η στάση της κοινής γνώμης διαφέρει αισθητά ανά την ΕΕ αλλά η μεγάλη πλειοψηφία των Ευρωπαίων θεωρεί σκόπιμη την καθιέρωση ενός κοινοτικού μέσου για τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων (Στάσεις έναντι των ραδιενεργών αποβλήτων. Ευρωβαρόμετρο, Ιούνιος 2008).

1.5 Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επιχειρεί μια εποικοδομητική προσέγγιση αναφορικά με την αμφίσημη αυτή στάση της κοινής γνώμης και διατυπώνει προς το σκοπό αυτό μια σειρά σχετικών συστάσεων που θα ενισχύσουν την αποφασιστικότητα της Επιτροπής κατά την προσπάθεια εξεύρεσης λύσης.

1.6 Συστάσεις

1.6.1 Η ΕΟΚΕ διατυπώνει εξειδικευμένες προτάσεις, σχόλια και συστάσεις στις ενότητες 4 και 5 της παρούσας γνωμοδότησης και ζητεί από την Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να τις λάβουν πλήρως υπόψη. Επιπλέον, συνιστά γενικότερα τα ακόλουθα:

— τα κράτη μέλη οφείλουν να αναγνωρίσουν την προτεραιότητα της ασφάλειας στις διατάξεις της οδηγίας και να μεταφέρουν χωρίς καθυστέρηση και με τρόπο συνεκτικό την οδηγία στο εθνικό δίκαιο, προκειμένου να ανταποκριθούν στο πιεστικό πρόβλημα της συσσώρευσης ραδιενεργών αποβλήτων·

— οι κυβερνήσεις, η πυρηνική βιομηχανία και οι σχετικές επιστημονικές κοινότητες οφείλουν να καταβάλουν εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να παράσχουν στο κοινό πρόσθετη λεπτομερή, διαφανή, αξιόπιστη πληροφόρηση σχετικά με τις επιλογές διαχείρισης των ραδιενεργών αποβλήτων.

2. Εισαγωγή

2.1 Το ζήτημα της πυρηνικής ασφάλειας προκαλεί σήμερα ιδιαίτερη προσοχή και ανησυχίες λόγω των επιπτώσεων που είχαν ο σεισμός και το τσουνάμι στους τέσσερις αντιδραστήρες της πόλης Fukushima, στη βόρεια Ιαπωνία. Οι ασφαλείς συνθήκες λειτουργίας και τα μέτρα προφύλαξης για τις ευρωπαϊκές πυρηνικές εγκαταστάσεις αποτελούν αντικείμενο της οδηγίας για την πυρηνική ασφάλεια (βλ. σημείο 5.6) και των εθνικών αρχών των κρατών μελών. Στις 21 Μαρτίου τα κράτη μέλη συμφώνησαν να βελτιώσουν τη συνεργασία μεταξύ των αντίστοιχων πυρηνικών ρυθμιστικών αρχών τους και να ζητήσουν από την Ομάδα Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών σε θέματα πυρηνικής ασφάλειας (ENSREG) να καθορίσει τις λεπτομέρειες του προτεινόμενου τεστ αντοχής (αξιολόγηση συνολικού κινδύνου και ασφάλειας) για όλες τις εγκαταστάσεις πυρηνικής ενέργειας της ΕΕ. Με δεδομένη τη βαθιά ανησυχία που εξέφρασαν οι πολίτες, λόγω του περιστατικού στη Φουκουσίμα, η ΕΟΚΕ, για λόγους επείγουσας ανάγκης και διαφάνειας, θα επιδιώξει να συμμετάσχει πλήρως στο διάλογο με την κοινωνία των πολιτών σχετικά με το θέμα αυτό και συναφή ζητήματα, ιδίως μέσω του ενεργού επαναπροσανατολισμού της Ομάδα Εργασίας για τη διαφάνεια του ENEF (Ευρωπαϊκό Φόρουμ Πυρηνικής Ενέργειας) της οποίας η ΕΟΚΕ ασκεί επί του παρόντος την προεδρία, και μέσω της συμμετοχής στις Ομάδες εργασίας σχετικά με τις Ευκαιρίες και τους Κινδύνους.

2.2 Από τεχνική άποψη, πρέπει να αναληφθούν πλήρως οι επιπτώσεις του ατυχήματος στη Φουκουσίμα, όπως και κάθε άμεση επίδραση επί της Οδηγίας για τα ραδιενεργά απόβλητα που περιέχεται στην παρούσα γνωμοδότηση. Ωστόσο, το ατύχημα ήταν φυσικό να επιτείνει την ανησυχία της κοινής γνώμης αλλά και τη συναίσθηση των θεμάτων που αφορούν την πυρηνική ασφάλεια. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το ατύχημα αυτό μπορεί να διαδραματίσει εποικοδομητικό ρόλο στη διεξαγομένη συζήτηση.

2.3 Εως τον Νοέμβριο 2010, λειτουργούσαν 143 πυρηνικοί σταθμοί (αντιδραστήρες) σε 14 κράτη μέλη της ΕΕ. Επιπλέον, υπάρχουν ορισμένοι σταθμοί οι οποίοι έχουν σταματήσει να λειτουργούν, καθώς και άλλοι είδους πυρηνικές εγκαταστάσεις, όπως οι μονάδες επανεπεξεργασίας αναλωμένου καυσίμου, που παράγουν ραδιενεργά απόβλητα. Κάθε χρόνο, η ΕΕ παράγει κατά κανόνα 280 κυβικά μέτρα (m^3) αποβλήτων υψηλής ραδιενέργειας, 3 600 τόνους βαρέων μετάλλων από αναλωμένα καύσιμα και 5 100 κυβικά μέτρα ραδιενεργών αποβλήτων μακράς διάρκειας ζωής για τα οποία δεν υπάρχουν τρόποι διάθεσης (Εκτη έκθεση σχετικά με την επικρατούσα κατάσταση ως προς τη διαχείριση ραδιενεργών αποβλήτων και αναλωμένων καυσίμων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, SEC(2008)2416). Υπάρχουν περαιτέρω ραδιενεργά απόβλητα χαμηλής ραδιενέργειας μεγάλο μέρος των οποίων απορρίπτεται κατά το συνηθισμένο τρόπο. Τα απόβλητα υψηλής ραδιενέργειας (HLW) είναι εξαιρετικά ραδιενεργά, περιέχουν μακρόβια ραδιενεργά κατάλοιπα και εκλύουν σημαντική ποσότητα θερμότητας. Τα HLW αντιστοιχούν σε 10 % του όγκου των παραγόμενων ραδιενεργών αποβλήτων, περιέχουν περίπου 99 % της συνολικής ραδιενέργειας και περιλαμβάνουν προϊόντα σχάσης και αναλωμένα καύσιμα.

2.4 Τα απόβλητα αυτά προέρχονται από την επεξεργασία του αναλωμένου πυρηνικού καυσίμου, τα αναλωμένα καύσιμα που προορίζονται για απευθείας διάθεση, τις συνηθισμένες δραστηριότητες

στους πυρηνικούς σταθμούς και τον παροπλισμό. Επίσης, σχεδιάζεται η κατασκευή ακόμη περισσότερων πυρηνικών σταθμών, ορισμένοι εκ των οποίων πρόκειται να κατασκευαστούν σε κράτη μέλη που δεν διαθέτουν προηγούμενη εμπειρία στον τομέα της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας. Χωρίς τη δέουσα διαχείριση και επιτήρηση των αποβλήτων, τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις εξακολουθούν να αποτελούν απειλή για δεκάδες χιλιάδες χρόνια, ελλοχεύουν σοβαρότατοι κίνδυνοι για την υγεία και την ασφάλεια. Από τη φύση τους, τα ραδιενεργά απόβλητα περιέχουν ισότοπα στοιχείων που υποβάλλονται σε ραδιενεργό διάσπαση και εκπέμπουν ιονίζουσες ακτινοβολίες που μπορεί να είναι επιβλαβείς για τον άνθρωπο και το περιβάλλον.

2.5 Οι αποφάσεις που θα ληφθούν αυτόν τον αιώνα θα έχουν συνέπειες που θα διαρκέσουν για τους επόμενους εκατό αιώνες. Κύριο μέλημα της οδηγίας είναι η διαχείριση των αποβλήτων που προέρχονται από τον κύκλο ζωής των πυρηνικών καυσίμων, αλλά προβλέπεται να καλυφθεί επίσης το θέμα των ραδιενεργών αποβλήτων στους τομείς της έρευνας, της ιατρικής και της βιομηχανίας. Λόγω της αυξημένης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από πυρηνικούς σταθμούς, η ποσότητα των αποβλήτων υψηλής ραδιενέργειας αυξήθηκε κατά μέσον όρο κατά 1,5 % ετησίως μεταξύ του 2000 και του 2005 και επί του παρόντος αυξάνεται εξαιτίας του παροπλισμού των παλαιότερων σταθμών ηλεκτροπαραγωγής. Στα τέλη του 2004, υπολογίζεται ότι υπήρχαν αποθηκευμένα στην Ευρώπη 220 000 κυβικών μέτρων (m^3) μακρόβιων αποβλήτων χαμηλής και μεσαίας ραδιενέργειας, 7 000 m^3 ραδιενεργών αποβλήτων υψηλής ραδιενέργειας, καθώς και 38 000 τόνοι βαρέων μετάλλων αναλωμένου καυσίμου (Τα στοιχεία αυτά δεν είναι ασφαλή διότι –σε χώρες που προβαίνουν σε επανεπεξεργασία, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία– τα αναλωμένα πυρηνικά καύσιμα, καθώς και το επανεπεξεργασμένο ουράνιο και πλουτώνιο, δεν ταξινομούνται επί του παρόντος ως πυρηνικά απόβλητα, με το αιτιολογικό ότι το αναλωμένο καύσιμο είναι ανακυκλώσιμο υλικό και ότι το επανεπεξεργασμένο ουράνιο και πλουτώνιο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή νέου καυσίμου).

2.6 Από τότε που τέθηκε σε λειτουργία ο πρώτος εμπορικός πυρηνικός σταθμός πέρασαν 54 χρόνια και έκτοτε η διαχείριση των αποβλήτων αποτελεί μόνιμο θέμα συζήτησης. Ένα σημείο επί του οποίου υφίσταται καθολική συναίνεση είναι ότι η προσωρινή μακροπρόθεσμη αποθήκευση θεωρείται κατάλληλη για το πρώτο στάδιο οποιασδήποτε λύσης. Αυτή τη στιγμή εξακολουθούν να μην υπάρχουν χώροι τελικής εναπόθεσης στην ΕΕ, παρότι η Σουηδία, η Φινλανδία και η Γαλλία σχεδιάζουν να θέσουν σε λειτουργία τέτοιου είδους χώρους έως το 2025. Στόχο αποτελεί ο σχεδιασμός και η κατασκευή εγκαταστάσεων που θα διασφαλίζουν την ασφάλεια μακροπρόθεσμα με συστήματα προστασίας παθητικής ασφάλειας μέσω τεχνητών και σταθερών γεωλογικών φραγμών, χωρίς ουδεμία εξάρτηση από την ύπαρξη παρακολούθησης, ανθρώπινης παρέμβασης ή θεσμοθετημένου ελέγχου μετά το κλείσιμο των εγκαταστάσεων. Στα περισσότερα κράτη, είτε δεν υφίσταται είτε δεν εφαρμόζεται οριστική πολιτική για τα αναλωμένα καύσιμα, παρά μόνο ρυθμίσεις για τη διασφάλιση μιας ασφαλούς παρατεταμένης περιόδου αποθήκευσης που να διαρκεί 100 έτη (Εκτη έκθεση σχετικά με την επικρατούσα κατάσταση ως προς τη διαχείριση ραδιενεργών αποβλήτων και αναλωμένων καυσίμων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, SEC(2008)2416).

2.7 Ποσοστό 93 % των Ευρωπαίων πολιτών θεωρεί ότι το πρόβλημα της διαχείρισης των ραδιενεργών αποβλήτων είναι προτιμότερο να επιλυθεί επειγόντως παρά να κληροδοτηθεί στις μελλοντικές γενεές. Η συντριπτική πλειονότητα των πολιτών της ΕΕ σε όλες τις χώρες συμφωνεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να εναρμονίσει τα ισχύοντα πρότυπα και να φροντίσει να παρακολουθεί τις εθνικές πρακτικές (Στάσεις έναντι των ραδιενεργών αποβλήτων. Ευρωβαρόμετρο, Ιούνιος 2008).

2.8 Η υφιστάμενη νομοθεσία της ΕΕ κρίθηκε ανεπαρκής. Με την οδηγία 2009/71/Ευρατόμ έχει ήδη θεσπιστεί ένα κοινοτικό πλαίσιο για την ασφάλεια των πυρηνικών εγκαταστάσεων –με την υποστήριξη του συνόλου των 27 κρατών μελών της ΕΕ– και η παρούσα οδηγία σχετικά με τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων (COM(2010) 618), είναι το επόμενο λογικό βήμα.

2.9 Το ενεργειακό μείγμα κάθε κράτους μέλους και η επιλογή του όσον αφορά τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας είναι εθνική αρμοδιότητα και δεν αποτελεί αντικείμενο της υπό εξέταση οδηγίας. Ωστόσο, τα πυρηνικά απόβλητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας, έχουν σημαντικό όγκο και αποτελούν δυνητική σοβαρή, μακροπρόθεσμη και διεθνή απειλή. Ακόμη και αν η λειτουργία των πυρηνικών σταθμών σταματούσε σήμερα, το πρόβλημα των υφιστάμενων αποβλήτων θα εξακολουθούσε να χρήζει αντιμετώπισης. Η ασφαλέστερη δυνατή διάθεση των ραδιενεργών αποβλήτων είναι προς το συμφέρον όλων των πολιτών της ΕΕ. Έτσι έχει η κατάσταση για την αντιμετώπιση της οποίας η Επιτροπή προτείνει μια οδηγία με στόχο τη θέσπιση πλαισίου για την εξασφάλιση της υπεύθυνης διαχείρισης των αναλωμένων καυσίμων και των ραδιενεργών αποβλήτων.

2.10 Η ΕΟΚΕ ασχολήθηκε τελευταία φορά με την εξέταση του θέματος αυτού το 2003⁽¹⁾, προκειμένου να τονίσει τον επείγοντα χαρακτήρα του υπό το πρίσμα της διεύρυνσης, καθώς και τη σημασία της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει». Η προτεινόμενη οδηγία, η οποία ήταν το αντικείμενο της γνωμοδότησης του 2003, δεν εγκρίθηκε διότι τα κράτη μέλη θεώρησαν ότι περιοριζόνταν σε μεγάλο βαθμό ως προς ορισμένα θέματα και αιτήθηκαν περισσότερο χρόνο για την εξέτασή της.

3. Σύνοψη της προτεινόμενης οδηγίας

3.1 Τα κράτη μέλη οφείλουν, εντός διαστήματος τεσσάρων ετών από την έκδοση της οδηγίας, να καταρτίσουν και να υποβάλουν εθνικά προγράμματα, υποδεικνύοντας την τρέχουσα τοποθεσία των αποβλήτων και τα προβλεπόμενα σχέδια για τη διαχείριση και τη διάθεσή τους.

3.2 Προβλέπεται η καθιέρωση νομικώς δεσμευτικού και εκτελεστού πλαισίου προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή των κοινών προτύπων που καταρτίστηκαν από τον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας (ΔΟΑΕ) από όλα τα κράτη μέλη και σε όλα τα στάδια της διαχείρισης των αναλωμένων καυσίμων και των ραδιενεργών αποβλήτων, έως την τελική διάθεσή τους.

3.3 Τα εθνικά προγράμματα περιλαμβάνουν τα εξής: κατάλογο των ραδιενεργών αποβλήτων, σχέδια διαχείρισης από την παραγωγή έως τη διάθεση των αποβλήτων, σχέδια για την περίοδο μετά το κλείσιμο μιας εγκατάστασης διάθεσης, δραστηριότητες Ε&Α, χρονοδιαγράμματα και ορόσημα σχετικά με την υλοποίηση, καθώς και περιγραφή όλων των δραστηριοτήτων που απαιτούνται για την υλοποίηση ενδεδειγμένων λύσεων ως προς τη διάθεση των αποβλήτων, αξιολόγηση των δαπανών και περιγραφή των επιλεχθέντων σχεδίων χρηματοδότησης. Στην οδηγία δεν εκδηλώνεται προτίμηση για κάποια συγκεκριμένη μορφή διάθεσης των αποβλήτων.

3.4 Η προτεινόμενη οδηγία περιέχει ένα άρθρο σχετικά με την υποχρέωση διαφάνειας, προκειμένου να διασφαλιστεί τόσο η απρόσκοπτη ενημέρωση του κοινού όσο και η ουσιαστική συμμετοχή του στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με ορισμένες πτυχές της διαχείρισης των ραδιενεργών αποβλήτων.

3.5 Τα κράτη μέλη θα υποβάλλουν έκθεση προς την Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή των εν λόγω απαιτήσεων και στη συνέχεια η Επιτροπή θα υποβάλλει, και αυτή με τη σειρά της, έκθεση προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την επιτευχθείσα πρόοδο. Τα κράτη μέλη θα ζητούν τη διενέργεια διεθνούς

αξιολόγησης των εθνικών τους προγραμμάτων από ομοτίμους, τα αποτελέσματα της οποίας θα κοινοποιούνται προς τα κράτη μέλη και την Επιτροπή με την υποβολή σχετικής έκθεσης.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Στην παρούσα γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ ασχολείται πρωτίτως με το πρακτικό και επείγον πρόβλημα της ύπαρξης και της συνεχιζόμενης παραγωγής ραδιενεργών αποβλήτων. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών των αποβλήτων (πάνω από 90 %) προκύπτει από δραστηριότητες που συνδέονται με την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας. Η επιλογή της συμπεριληψής ή της επέκτασης της πυρηνικής ενέργειας ως τμήματος του ενεργειακού μείγματος εμπίπτει στη διακριτική ευχέρεια κάθε κράτους μέλους, αλλά οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις που συνεπάγεται η διαχείριση των αποβλήτων μπορούν να έχουν διασυνοριακό (και διαγενεακό) αντίκτυπο.

4.2 Σημαντικά (και προς τη θετική κατεύθυνση) θα επηρεαστεί η στάση του κοινού όσον αφορά την πυρηνική ενέργεια σε χώρες που διαθέτουν πυρηνικούς σταθμούς εάν μπορεί να διαβεβαιωθεί ότι υπάρχει ασφάλεια και μόνιμη λύση για τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων (Στάσεις έναντι των ραδιενεργών αποβλήτων. Ευρωβαρόμετρο, Ιούνιος 2008). Τα κυριότερα εμπόδια για μια τέτοια διαβεβαίωση είναι ο μακροπρόθεσμος κίνδυνος από τα απόβλητα με υψηλό επίπεδο ραδιενέργειας, οι αμφιβολίες για την ασφάλεια της ταφής σε γεωλογικούς σχηματισμούς μεγάλου βάθους, το ερώτημα μέχρι ποίου βαθμού θα διατηρηθούν στη μνήμη των επερχόμενων γενεών οι κίνδυνοι που συνδέονται με τους πυρηνικούς σταθμούς και η αβεβαιότητα σχετικά με τη σκοπιμότητα άλλων μεθόδων διάθεσης.

4.3 Λόγω της αργής προόδου που χαρακτηρίζει ορισμένα κράτη μέλη όσον αφορά τις προτάσεις για τη μακροπρόθεσμη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων, η προτεινόμενη οδηγία –για την εκπόνηση της οποίας χρειάστηκαν επίσης αρκετά χρόνια– θα πρέπει να αποτελέσει κίνητρο προκειμένου να προαχθεί συνολικά η κατάρτιση των εθνικών προγραμμάτων διαχείρισης. Υπάρχουν πλέον διαθέσιμα παραδείγματα ικανοποιητικών μεθόδων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως σημείο αναφοράς. Η προτεινόμενη οδηγία επιδιώκει να καταστούν νομικώς δεσμευτικά σημαντικά στοιχεία των προτύπων που θεσπίστηκαν υπό την αιγίδα του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας (ΔΟΑΕ) και να είναι εκτελεστά σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσέγγιση αυτή.

4.4 Η ΕΕ διαθέτει ήδη ένα αξιοσημείωτο σύνολο νομοθετικών πράξεων για τα απόβλητα, συμπεριλαμβανομένων των επικινδυνών αποβλήτων⁽²⁾. Παρά την παρεχόμενη διευκρίνιση σύμφωνα με την οποία η οδηγία δεν βασίζεται στην εν λόγω νομοθετική πράξη αλλά έχει διαφορετική νομική βάση, και συγκεκριμένα το Κεφάλαιο 3 της Συνθήκης Ευρατόμ, πρέπει να αξιοποιηθεί η ευκαιρία προκειμένου να υιοθετηθούν, στο αιτιολογικό της προτεινόμενης οδηγίας, οι αρχές που περιλαμβάνονται στο υφιστάμενο σύνολο νομοθετικών πράξεων για τα επικίνδυνα απόβλητα.

4.5 Η προσέγγιση «ο ρυπαίνων πληρώνει» συνοδεύεται από την απαίτηση διασφάλισης της επάρκειας και της ασφάλειας της χρηματοδότησης των προτάσεων για τη διαχείριση των αποβλήτων «λαμβάνοντας υπόψη την ευθύνη των παραγωγών ραδιενεργών αποβλήτων». Ως εκ τούτου, ενδέχεται να ανακύψουν ερωτήματα σχετικά με τις κρατικές διεπιδοτήσεις και, κατά συνέπεια, να τεθούν ζητήματα ανταγωνισμού στην ενεργειακή αγορά. Επομένως, η ΕΟΚΕ συνιστά να αναφέρεται κατηγορηματικά στην οδηγία ότι η χρηματοδότηση της διαχείρισης των αποβλήτων θα πρέπει να διέπεται από την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» (και εδώ πρόκειται για την εταιρεία που δημιουργεί ραδιενεργά απόβλητα από τη λειτουργία των πυρηνικών αντιδραστήρων) εκτός από τις καταστάσεις ανωτέρας βίας όπου η κρατική παρέμβαση πιθανόν να είναι επιβεβλημένη.

⁽¹⁾ EE C 133, 6/6/2003, σελ. 70.

⁽²⁾ EE L 377, 31/12/1991, σελ. 20.

4.6 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της προτεινόμενης οδηγίας περιλαμβάνονται μόνον τα ραδιενεργά απόβλητα που προέρχονται από μη στρατιωτικές δραστηριότητες. Σε ορισμένες χώρες έχουν διατεθεί σημαντικοί πόροι για τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων που προκύπτουν από στρατιωτικές δραστηριότητες. Είναι σαφές ότι τα κοινά στρατιωτικά/μη στρατιωτικά προγράμματα έχουν πρόσθετες επιπτώσεις από πλευράς ασφαλείας, αλλά –εφόσον η διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων που προέρχονται από μη στρατιωτικές δραστηριότητες ενδέχεται να απαιτήσει τη διάθεση σημαντικών τεχνολογικών και οικονομικών πόρων και εφόσον το ίδιο ισχύει και όσον αφορά τη δυνατότητα διάθεσης των αποβλήτων σε ορισμένα κράτη μέλη– θα πρέπει να εξετασθεί η δυνατότητα πιο συγκεκριμένου συσχετισμού με την προτεινόμενη οδηγία.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Τα ραδιενεργά απόβλητα εξαιρέθηκαν ρητά από τις οδηγίες της ΕΕ για τα απόβλητα ⁽³⁾, οι οποίες περιέχουν ωστόσο πολυάριθμες χρήσιμες αρχές που χρήζουν συνεκτίμησης. Η ΕΟΚΕ προτείνει, συνεπώς, να πραγματοποιηθεί στο αιτιολογικό της προτεινόμενης οδηγίας ειδική αναφορά στην οδηγία για τα επικίνδυνα απόβλητα (91/689/ΕΟΚ) και να επισημαίνεται ότι είναι συμπληρωματική προς αυτήν.

5.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το άρθρο 2, αντί να εξαιρεί τις «εγκριμένες εκλύσεις», αντίθετα θα πρέπει να τις καλύπτει. Επί του παρόντος, δεν υπάρχει συνεπές ρυθμιστικό πλαίσιο για τέτοιου είδους εκλύσεις σε επίπεδο ΕΕ, με συνέπεια να παρατηρούνται διαφορές μεταξύ κρατών μελών για το θέμα αυτό λόγω των διαφορετικών ερμηνειών (π.χ. μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Ιρλανδίας όσον αφορά τις εκλύσεις στη Θάλασσα της Ιρλανδίας).

5.3 Η ΕΟΚΕ ανέκαθεν υποστήριζε την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων, όπως συνιστάται από την ΕΕ και όπως τίθεται ως προτεραιότητα σύμφωνα με την οδηγία για τα απόβλητα (2006/12/ΕΚ). Όπως συμβαίνει σε αρκετούς κλάδους, έτσι και η παραγωγή πυρηνικής ενέργειας προκαλεί εξαιρετικά επικίνδυνα απόβλητα. Προς το παρόν, οι απόψεις διίστανται στα κράτη μέλη σχετικά με το εάν και το κατά πόσον είναι εφικτό να βρεθούν βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις – από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη – αντί της πυρηνικής ενέργειας και, επομένως, σχετικά με το εάν και το κατά πόσον είναι αναπόφευκτο να εξακολουθήσουν να παράγονται ραδιενεργά απόβλητα. Προς επίλυση του εν λόγω διλήματος και δεδομένου ότι η πλειοψηφία των μελών της ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη σύμφωνα με την οποία η πυρηνική ενέργεια θα πρέπει να διαδραματίσει κάποιο ρόλο για τη μετάβαση της Ευρώπης προς μια οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, προτείνεται να εκφράζεται στην οδηγία προτίμηση για την εξάλειψη του μεγαλύτερου μέρους των ραδιενεργών αποβλήτων στην πηγή της παραγωγής τους και την ανάπτυξη βελτιωμένων βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων.

Βρυξέλλες, 4 Μαΐου 2011.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

5.4 Στο άρθρο 3, σημείο (3), ως «διάθεση» νοείται η τοποθέτηση αναλωμένου καυσίμου ή ραδιενεργών αποβλήτων σε μια εγκεκριμένη εγκατάσταση χωρίς πρόθεση επανάκτησης. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι υπάρχουν διαφορές απόψεων ως προς το θέμα της αντιστρεψιμότητας και της δυνατότητας ανάκτησης των αποβλήτων. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι κατά την ανάπτυξη τρόπων διάθεσης δεν πρέπει να αποκλεισθούν η αντιστρεψιμότητα και η δυνατότητα ανάκτησης των αποβλήτων, ταυτόχρονα με τις προβλέψεις για συνοδευτικούς μηχανισμούς ασφαλείας.

5.5 Στο άρθρο 4, σημείο 3, προβλέπεται ότι η διάθεση των ραδιενεργών αποβλήτων πραγματοποιείται στα κράτη μέλη που τα παράγουν, εκτός εάν έχουν συναφθεί συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών για κοινή χρήση εγκαταστάσεων διάθεσης σε κάποιο από αυτά. Η ΕΟΚΕ συνιστά να γίνει εκτεταμένη χρήση της εν λόγω επιλογής, ούτως ώστε να αξιοποιηθούν με τον καλύτερο τρόπο οι ιδιαίτερα κατάλληλοι χώροι αποθήκευσης. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη σαφέστατη προσέγγιση τόσο για τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων που παράγονται από τα κράτη μέλη αποκλειστικά εντός της ΕΕ, όσο και την παρεχόμενη ευκαιρία ανάπτυξης κοινών εγκαταστάσεων. Σημειώνεται ότι τούτο δεν αποκλείει τον επαναπατρισμό επανεπεξεργασμένων αποβλήτων που προέρχονται από την επανεπεξεργασία του αναλωθέντος καυσίμου σε χώρες προέλευσης εκτός της ΕΕ. Ωστόσο, για να αποφευχθούν οι αμφιβολίες, προτείνεται να διασαφηνιστεί το σημείο αυτό, είτε στην αιτιολογική έκθεση είτε στο σκεπτικό.

5.6 Η ΕΟΚΕ διερωτάται εάν η ανά δεκαετία αυτοαξιολόγηση των προγραμμάτων τους εκ μέρους των κρατών μελών, σε συνδυασμό με τη διενέργεια διεθνούς αξιολόγησης των εν λόγω προγραμμάτων από ομοτίμους (άρθρο 16) παρέχει την ευκαιρία πλήρους παγίωσης της γνώσης και των βέλτιστων πρακτικών. Επίσης, τίθεται το ερώτημα εάν ένας επαρκής βαθμός αντικειμενικότητας, αυστηρότητας και ανεξάρτητης ανάλυσης θα εφαρμόζεται συνεκτικά. Τα κράτη μέλη θα επιβαρυνθούν με τις σημαντικές δαπάνες που συνεπάγεται η υποβολή εκθέσεων, καθώς και με άλλες συναφείς δαπάνες, και η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, σε εύθετο χρόνο, θα πρέπει να συσταθεί μια Επιτροπή Αξιολόγησης που θα είναι αρμόδια για την εποπτεία της διαχείρισης των ραδιενεργών αποβλήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τούτο όχι μόνο δεν συμβάλλει στη βελτίωση των κανόνων υποβολής των εκθέσεων και των ορθών πρακτικών, αλλά θα χρησιμεύσει επίσης και ως αποτελεσματικός μηχανισμός επιμερισμού του κόστους και θα στηρίξει την οδηγία για την πυρηνική ασφάλεια ⁽⁴⁾.

5.7 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτίθεται επίσης να συνεχίσει να υποστηρίζει την έρευνα σχετικά με τη γεωλογική διάθεση ραδιενεργών αποβλήτων και τον συντονισμό της έρευνας σε ολόκληρη την ΕΕ. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να προωθηθούν επαρκώς και σε ευρεία βάση και καλεί τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν το ζήτημα αυτό στα εθνικά τους προγράμματα έρευνας και μέσω της συλλογικής έρευνας στο πλαίσιο των προγραμμάτων-πλαίσιας έρευνας και ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽³⁾ ΕΕ L 312, 22/11/2008, σελ. 3.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 172, 2/7/2009, σελ. 18.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Το ακόλουθο απόσπασμα της γνωμοδότησης του τμήματος τροποποιήθηκε βάσει τροπολογίας που υιοθετήθηκε από την ολομέλεια και συγκέντρωσε τουλάχιστον το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων:

Σημείο 5.5

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Στο άρθρο 4, σημείο 3, προβλέπεται ότι η διάθεση των ραδιενεργών αποβλήτων πραγματοποιείται στα κράτη μέλη που τα παράγουν, εκτός εάν έχουν συναφθεί συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών για χρήση εγκαταστάσεων διάθεσης σε κάποιο από αυτά. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη σαφέστατη προσέγγιση τόσο για τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων που παράγονται από τα κράτη μέλη αποκλειστικά εντός της ΕΕ, όσο και την παρεχόμενη ευκαιρία ανάπτυξης κοινών εγκαταστάσεων. Σημειώνεται ότι τούτο δεν αποκλείει τον επαναπατρισμό επανεπεξεργασμένων αποβλήτων που προέρχονται από την επανεπεξεργασία του αναλωθέντος καυσίμου σε χώρες προέλευσης εκτός της ΕΕ. Ωστόσο, για να αποφευχθούν οι αμφιβολίες, προτείνεται να διασαφηνιστεί το σημείο αυτό, είτε στην αιτιολογική έκθεση είτε στο σκεπτικό.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 67

Ψήφοι κατά: 57

Αποχές: 26
